

SPIS TREŚCI

Przedmowa	3
Wstęp	9
1. Charakterystyka przedmiotu „wstęp do badań historycznych” i jego rola w systemie studiów historycznych	9
2. Omówienie literatury	11
Część pierwsza. Wiadomości o studiach historycznych	21
Rozdział I. Nauczanie a studiowanie historii	21
1. Nauczanie historii w szkole średniej i na studiach wyższych	21
2. Formy pracy studenta	24
Pytania	29
Literatura	30
Rozdział II. Studia historyczne	32
1. Cel i organizacja studiów historycznych	32
2. Rodzaje studiów historycznych	33
Pytania	35
Literatura	35
Część druga. Społeczeństwo a kultura i nauka	37
Rozdział I. Pojęcie i zakres kultury	37
1. Kultura w ogóle	37
2. Kultura powszechna — kultura społeczeństwa socjalistycznego	39
3. Polityka kulturalna w Polsce Ludowej	43
Pytania	45
Literatura	46
Rozdział II. Nauka w ogóle	47
1. Pojęcie wiedzy i nauki	47
2. Cele i zadania nauki	49
3. Podział nauki	50
4. Główne zmiany w rozwoju nauki w Polsce Ludowej	52
Pytania	57
Literatura	57
Rozdział III. Organizacja nauki historycznej w Polsce	58
1. Uwagi ogólne	58
2. Polska Akademia Nauk	63
3. Szkoły wyższe	67
4. Instytuty naukowo-badawcze	75

5. Towarzystwa naukowe historyczne i regionalne	76
Pytania	78
Literatura	78
Rozdział IV. Środowiska historyczne w Polsce	81
1. Ośrodki naukowe w Polsce	81
2. Ogólna charakterystyka środowisk historycznych w Polsce	83
Pytania	87
Literatura	88
Część trzecia. Nauka historyczna	89
Rozdział I. Przedmiot nauki historycznej	89
1. Przedmiot nauki historycznej, jej cele i zadania	89
2. Zależność człowieka od środowiska geograficznego	92
3. Wyjaśnienie terminu „społeczeństwo”	95
4. Proces dziejowy i jego struktura	96
5. Analiza pojęć: historia, dzieje, historia powszechna, narodowa, regionalna	99
Pytania	101
Literatura	101
Rozdział II. Historia a niektóre nauki społeczne, jej kierunki badawcze i rola społeczna	103
1. Historia a archeologia	103
2. Historia a socjologia	105
3. Historia a etnografia	106
4. Kierunki badań historycznych	107
5. Społeczna rola historii	111
Pytania	115
Literatura	115
Część czwarta. Źródło historyczne jako podstawa do odtwarzania dziejów	117
Rozdział I. Źródła historyczne	117
1. Definicja źródła historycznego	117
2. Rodzaje źródeł historycznych	120
3. Podziały źródeł historycznych w historiografii	122
4. Nowe próby systematyki źródeł historycznych	128
5. Wiedza źródłowa	132
Pytania	134
Literatura	134
Rozdział II. Archiwum	135
1. Cele, zadania i organizacja archiwum	133
2. Rodzaje archiwów w Polsce i ich zasoby	139
3. Korzystanie z archiwum	141
Pytania	143
Literatura	143
Rozdział III. Muzeum	145
1. Cele, zadania i organizacja muzeum	145
2. Rodzaje muzeów w Polsce i ich zasoby	146
3. Korzystanie ze zbiorów muzealnych	150
Pytania	152
Literatura	152

Część piąta. Literatura naukowa	153
Rozdział I. Wiedza pozazródłowa	153
1. Uwagi wprowadzające	153
2. Źródła i rola wiedzy pozazródłowej	154
Pytania	156
Literatura	156
Rozdział II. Rodzaje prac naukowych i ich rola w badaniu historycznym	157
1. Uwagi wprowadzające	157
2. Prace z zakresu historiografii	159
3. Wydawnictwa ogólne	162
4. Wydawnictwa źródłowe	177
5. Monografie, rozprawy, artykuły, recenzje naukowe	182
6. Czasopisma naukowe	184
7. Prace popularnonaukowe	188
Pytania	189
Literatura	190
Rozdział III. Biblioteka jako warsztat pracy historyka	192
1. Cele i zadania bibliotek	192
2. Organizacja, rodzaje i zasoby bibliotek	193
3. Sposób korzystania z księgozbiorów	198
Pytania	201
Literatura	201
Część szósta. Charakterystyka postępowania badawczego historyka	203
Rozdział I. Uwagi o postępowaniu badawczym historyka	203
1. Uwagi wprowadzające	203
2. Ustalanie dziedziny i problematyki badawczej	204
3. Stawianie pytań przeszłości i szukanie odpowiedzi. Rola hipotezy w pracy historyka	206
Pytania	208
Literatura	208
Rozdział II. Praca nad źródłami historycznymi	209
1. Odczytywanie informacji źródłowych	209
2. Krytyka źródeł historycznych	210
3. Nauki pomocnicze historii	216
Pytania	222
Literatura	223
Rozdział III. Ustalanie faktów historycznych	225
1. Wykorzystanie źródeł do ustalania faktów przeszłości	225
2. Metody badawcze	228
3. Ogólne postępowanie metodyczne: metoda indukcyjna i metoda dedukcyjna	229
4. Metoda filologiczna	231
5. Metoda statystyczna	232
6. Metoda geograficzna	235
7. Metoda porównawcza	235
8. Metoda retrogresywna	236
9. Inne metody badawcze	237
Pytania	238
Literatura	238

Rozdział IV. Wyjaśnianie i wiązanie faktów historycznych w syntezę	239
1. Selekcja i porządkowanie faktów	239
2. Wyjaśnianie i łączenie faktów	240
3. Ustalanie praw rozwoju historycznego	242
4. Proces dziejowy a synteza historiograficzna	243
Pytania	244
Literatura	244
Rozdział V. O etyce zawodowej historyka	246
Pytania	250
Literatura	251
Część siódma. Periodyzacja dziejów społeczeństwa	253
Rozdział I. Sposoby wyodrębniania epok i okresów	253
1. Uwagi wprowadzające	253
2. Kryteria periodyzacji	254
Pytania	257
Literatura	257
Rozdział II. Praktyczna periodyzacja procesu dziejowego	258
1. Główne epoki w dziejach powszechnych	258
2. Próby periodyzacji dziejów Polski	259
Pytania	269
Literatura	269
Część ósma. Doświadczenia nauki historycznej w zakresie rekonstrukcji procesu dziejowego	273
Rozdział I. Sposoby rekonstrukcji procesu dziejowego w aspekcie historycznym	273
1. Historiografia opisowo-pragmatyczna	273
2. Historiografia krytyczna	276
3. Historiografia genetyczna	279
4. Historiografia strukturalna	281
Pytania	283
Literatura	283
Rozdział II. Podstawy materializmu historycznego	284
1. Powstanie materializmu dialektycznego i historycznego	284
2. Właściwości materializmu historycznego	285
3. Metoda dialektyczna	286
4. Z dyrektyw badawczych materializmu historycznego	288
5. Klasowy charakter badań historycznych	294
6. Wdrażanie założeń materializmu historycznego w historiografię polską	297
Pytania	299
Literatura	299
Część dziewiąta. Pisanie pracy naukowej	301
Rozdział I. Technika pracy naukowo-badawczej	301
1. Uwagi ogólne	301
2. Technika zbierania materiałów	302
Pytania	305
Literatura	305
Rozdział II. Etapy wdrażania do pisania prac naukowych	306

1. Podstawowe czynności podczas pisania pracy naukowej	306
2. Rodzaje prac naukowych	307
3. Kolejność przygotowywania prac na studiach historycznych	315
Pytania	316
Literatura	317
Rozdział III. Uwagi o technice przygotowywania maszynopisów i wydawa-	
nie prac drukiem	318
1. Uwagi ogólne o tekście	318
2. Rola przypisów, załączników, materiału ilustracyjnego i indeksów	318
3. Opracowanie edytorskie maszynopisu	322
4. Korekty i znaki korektorskie	323
Pytania	325
Literatura	325
Zestawienie prac dotyczących metodyki badań historycznych	326
Indeks cytowanych autorów, wydawców, tłumaczy i redaktorów prac	328